

De explicatione deductionis multiplicis formarum non sensibilium de
sensibilibus.

PHILOTEI IORDANI BRUNI NOLANI

SIGILLUS SIGILLORUM

AD OMNES ANIMI DISPOSITIONES
COMPARANDAS HABITUSQUE
PERFICIENDOS ADCOMMODATUS.

1. Haec mihi inter alia divinus ille spiritus, qui sordidis unquam non conquievit ingeniis, insinuavit: haesitanti tibi et ad rem ipsam penitus inflammanti, illud principio intentandum, ut ipsum a quo excitaris exterius et incitaris interius primum proximumque Deum colas, principem magnifices, numen invoces et lumen adspicias.
2. Tria subinde in arte humana omni esse debere memento: singula primo sapienter priusquam fiant excogitentur, secundo mature strenueque expendantur, tertio ea quae excogitata expromptaque sunt servantur atque viriliter defendantur.
3. Hinc tres Deos artibus omnibus praesidere tradit antiquitas: Pallada, Vulcanum et Martem. Haec est opifica quaedam numinum trinitas, Iovi summo rerum architecto semper adstans, ita ut quemadmodum trinitas tota ad Iovem, ita Vulcanus et Mars ad Palladem.
4. Horum trium in arte divina regnantium tria quoque in natura videmus esse vestigia: Palladis vestigium ordo quo res disponuntur, Vulcani velox progressus et prompta quasi ad partum properatio, Martis structura a generantibus tradita genitis.
5. Ita singula quoque a perenni fonte 1. effluunt, 2. nascuntur, 3. dum originem suam repetunt, in eundem refluunt: 1. fiunt, 2. adolescent, 3. perficiuntur; unde idem principium, medium et finem vocavit Orpheus.

6. Ad hoc sane provocandum atque tentandum te cogit necessitas per quam in discrimine positus homo appetit attrectatque pennas (ut aiunt) diluculi, ita volente Iove, qui ne humanum torpeat ingenium vividaque illius emoriatur ***, duris rebus urgentem addidit egestatem.

7. Memento Prometheum non placuisse Diis, utpote qui Deorum thesauros spargens, in torporem genus humanum concitare videretur, aut qui promiscue dignis et indignis quiddam excellentissimum commune faceret.

8. Habeas ergo tu tecumque pauci salutaris istius nectarei liquoris gustum, quo, cum Lethaei fluminis lethargicos humores penitus expurgaveris, facile primo coelestem cum Diis coelestibus vitam, mox supracoelestem cum supercoelestibus circuitum proseguare, unde cum copia attoniti vulgi iacentes Carneadem, Cineam et Metrodorum non altius intuebere consistentes.

9. Etsi tempus Pythagoricum indocilissimum omnium atque stultissimum (quandoquidem per ipsum omnia oblivione deleantur) comprobes, Simonidis quoque tempus (cuius beneficio omnia quaeruntur, discuntur, inveniuntur, oblitterata recalescunt praecisaque repullulant) non improbabis.

[...]

Tertia cautela.

29. His adde quod Eurydice, dum retro ad inferos respicit, luce privatur avita, et Orpheus ipsa; quis enim impune, quae obiere, mente repetet? Quis admovens manum ad aratrum et retrospiciens aptus est ad metam? Simpliciore singularique intentione magis, simplicissimaque maxime proficit animus, qui unitum saltem pro facultate efficit, quod unum reddere non poterat. Huc pertinet illud nostrum:

Evadens caecam sensuum pentapolim
Non apta ad superandum montis verticem
Conversa retro nata Lotho in Sodomam
Haesit, in insensatum versa lapidem.

Debilitatur Mnemosyne nostra desipitque remis non petita pariter atque velis. Ne igitur una facultate in puppim, altera vero recumbat in proram, ab alieno interim desistant opere; neque turbent, potentiae opem ferre minime valentes. Satis apertum, quam facilius accuratiusque sopitis externis sensibus interiores nobis sensus insinuent, nec ulli dubium est, quemadmodum maxime ad aliquid

inspiciendum intentus eo auditu redditur hebetior. Externo quoque lumine orbatus Homerus adeo interno valuit acumine, ut in ipsum tum divinitus tum partas humanitas artes unus de principibus philosophis concurrisset asseruerit. Virtute corporea deflorescente animi virtutem florescere intellexit ille, qui virtutem in infirmitate perfici credendum proposuit.

[...]

DE QUINTUPLICI ET SIMPLICI PROGRESSIONIS GRADU.

De primo progressionis gradu.

31. Ad haec quatuoruplicem potentiarum cognoscitivarum progressum ita regulare debemus, ut a sensu, qui est circa corpora, ad phantasiam, quae circa corporum simulacra versatur, ab hac ad imaginationem, quae circa simulacrorum consistit intentiones, et inde ad intellectum, qui circa singularum intentionum naturas communes meditatur, sine errore conscendamus. In iis sensus infimum obtinet cognitionis gradum eiusmodi progressus, quia alia tantum attingendo efficitur, ideoque rectae lineae comparatur, intellectus autem circulo; omnino enim sua et circa se ipsum contemplando operatur. Ratio vero media habet actum nec pure rectum neque circularem, et ideo obliquae lineae eius progressio adsimilabitur. Ad sensum quidem pertinet, quae extra animam sunt non quidem plane cognoscere, sed potius cognoscenti nunciare; ad imaginationem vero non solum ea cognoscere, sed etiam ea quae sunt in anima, utpote sensuum actiones; ad rationem praeterea se ipsam investigare; ad intellectum autem et se ipsum cognoscere. Sensum quidem (quia sentimus semper) iudicamus esse nostrum, de intellectu vero ambigunt Platonici, et quia eo non semper utimur, et quia est separatus, separatus inquirunt, quia non ipse annuit ad nos, sed potius nos ad ipsum superne aspicientes. At fallunt et falluntur ita dicentes; magis enim convenit, ut intelligamus et ipsum ad nos et nos ad ipsum adpellere, unde et ille noster et nos illius. Nos quidem semper illius, quia nos semper illuminans perpetuo praesentes habet, quantumvis non ille nobis perpetuo praesens, et consequenter non semper ille noster, quia non semper intendimus, nec semper illuminantur. Nos igitur perfecte habemus sensum, licet eo perfecte non utamur; perfectissime habemur ab intellectu, qui sine intermissione in nos agit; mediae vero potentiae, quae ab imaginatione universaliter dicta denominantur, secundum quid nos habent et a nobis habentur. Formae rerum in mente sunt omnino essentiales; formae illinc ab aevo rationi impressae, sunt quasi essentiales; quae noviter et quotidie a mente resultant in ratione, minus adhuc essentiales

iudicantur; quae in rationem ab imaginatione eduntur, sunt quasi accidentales; quae a sensibus in imaginationem, eae prorsus accidentales existunt. At illud hic non est dissimulandum, quod dupliciter dici sensus consuevit: inferior videlicet, hicque est quo non natura rei vel qualitas ulla discernitur, sed affectio quaedam dumtaxat a corporeis qualitatibus illata sentitur; et superior, qui naturam qualitatemque persentit. Primus stupidus est et veluti dormiens, plantis quoque conveniens, secundus animalium tantummodo proprius perhibetur. Est porro et tertius quidam modus, quo sensus significat. Epicurus enim cognitionem omnem appellat sensum, Democritus et Empedocles intellectum, Pythagorici mentem et spiritum altorem, ipsumque intelligunt esse in omnibus pro sua ratione. Et certe ex nostris principiis nos haec omnia in unum concurrere principium iudicamus. Mens enim, quae universi molem exagitat, est quae a centro semen figurat, tam mirabilibus ordinibus in suam hypostasim educit, adeo egregiis technis intexit, exquisitissime plantas lapidumque adhuc spiritu vitae non carentium venas characterizat et impingit, a quibus omnibus animales virtutes effluere satis est compertum iis, qui in naturalium consideratione non caecutiunt. Hic si tua contemplatio insistat, non frustra te sensu praeditum esse crediderim.